

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collatie Van P. Cornelivs Hazart Priester der Societeyt Iesv

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1663

Eerste Deel. Of de Roomsche Kercke een van de thien Gheboden Godts
uytgheschrapd heeft?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71452](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71452)

EERSTE DEEL.

Of de Roomsche Kercke een van de
thien Gheboden Godts uytghe-
schrapht heeft?

Dat de Roomsche Kercke / in't open-
baer, van Partije beschuldicht woort /
dat sy een van de thien Gheboden
Godts uytgheveeght heeft / is soo
openbaer / als het helle licht van de
son / het welck sich openbaert / en
de verberpdt oer alle de ghetwe-
sten des werelts: want wat kander meer openbaer
wesen / als het ghene dat woort ghegheben in't licht /
door den druck / de wijle het ghestelt woort boort ghe-
sicht van alle menschen? dit heeft onder ander ghe-
baen den Predikant Dierick Hamer, in sijn boeck
ghenaemt Toetsteen der Waerheit, C. 26. pag. 175. daer
hy aldus spreekt: Die in't Pausdom mercken selve wel,
dat 't Gebode van't maecken der beelden / groore krachte
heeft reghen hare beelden, daerom en derven sy dat selve
den volcke niet voorstellen; want al voor langh hebben sy
dat ghebode uyt haer thien gheboden, die in den handel, en
de monden van alle het volck komen, uytgheveeght, ende
waer't in haer macht gheweest, sy souden dat selve oock
uyt den Bijbel uytgheveeght hebben.

Dit en is niet alleen 't segghen van Dierick Hamer,
maer oock van d'p andere Predikanten uyt 't Classis
van Middelstum, Lambertus Woelesius, Joannes Vereem,
en Martinus Urbanus, die 't boeck van Dierick Hamer ge-
approbeert hebben / verklarende / het selve boeck in
alles over-een te komen met Godts Woordt, ende den re-
ghel des geloofs, seer stichtigh, ende in alle manieren weer-
digh, om door den druck ghemeyn ghemaect te worden.
Dien volghens verklaren sy mede / door har ap-
probate / dat de Roomsche Kercke het tweede ghe-
bode Godts uytgheveeght heeft.

6 Dit selve seght oock opentlyck Daniel Chamierus Tom 2 Panstrat. lib 21. cap 8. Desghelyckx oock Gisbertus Voetius Tom. 2. select. disput. pag 108. Ende nu lest in dit jaer 1663. Simon Oomius in sijn gheopende Turckdom, pag. 53. daer hy seyd: De Joden nemen seer qualijk, dat sy by de Papiſten sien het tweede ghebodt uytgheschrapt. Ende brenghet tot bevestinghe oock Edwin Sandis, Hoorabeeck, &c.

Wat dese beschuldinge valsch is / verhoon' ick voor eerst uyt d'eygen woordt van Dierick Hamer: want hy bekenet / dat wy 'tselbe gelaten hebben in de Schryfture / gelyck't oock merter daer is: Hoe konnen wy dan uytghe schrypt hebben / 'tghene dat in alle onse Bybels / soo Latynsche als duytsche te vinden is?

Jaer seght Dierick Hamer: Souden't ghedaen hebben, indien het in haer macht hadde gheweest. Wat praten is dit is't in onse macht gheweest / soo ghy seght / 'tselbe uyt te schrypen op een ander / waerom was't buyten onse macht 'tselbe te doen in den Bybel: Ten anderen: Zijt ghy een Propheet / die soo precis weet te hoorsegghen / wat wy souden ghedaen hebben?

Bewijse dan ten tweeden, dat dese beschuldighe valsch is / uyt vericheyden edittien van onse Catechismi.

Ten eersten: Den kleynen Catechismus Petri Canissi, ghedrucht T Emerick, daer soo staet: Ick ben de Heere uwen Godt, ghy en sult gheen vremde Goden bekenen my hebben, ghy en sult u gheen ghesmeden beeldt maecten, om dat selvighe te aenbidden.

Ten tweeden. Den Schat der Christelijcke leere, uytghegheven voor de Catholijcke Jongheyt, door Ludovicus Makkelijde. Hier lest ick aldus: Ick ben de Heere uwe Godt, die u gheleydt heeft uyt het lant van Egypten, uyt het huys der slavernij, ghy en sult voor u gheen gesneden beeldt maken, om dat te aenbidden: want ick ben de Heere uwen Godt.

Ten derden. Den Catechismus van't Aertsch-bischdom van Mechelen voor de jongheyt: Ick ben de Heere uwen God, ghy en sult gheene vremde Goden hebben voor mijne ooghen, ghy en sult u gheen ghesneden beeldt, oft gelijckenisse maken, ghy en sult die niet aenbidden.

Dit

Dit sijn immer's boeckken die inden handel/en-
de handen van al het volck komen/sae namelijk
upghelept / ende ghelesen worden van / ende
hoor de songhept : wat raest dan Dierick Hamer
dat wy al langh het ghebodt van gheen beelden te maec-
ken, uytgheveeght hebben uyt de thien Gheboden, de
welcke inden handel ende monden komen van al het
volck?

Seght my eens/ter goeder trouwen/ wat ghe-
breekt hier aen dit ghebodt/in onse Catechismi, nu
datelyck van my hoorghestelt? is de substantie
berandert? oft den sin verkeert? oft zijnder eens-
ghe woorden achter ghelaten/die daer soo noot-
sakelyck moesten by wesen/dat het ghebodt/son-
der die/het selve ghebodt niet en is/dat Godt ghe-
gheven heeft? seght my wat ontbreektet?

Daer ontbreecken dese woorden / seght Dierick
Hamer pag. 177. Dat de beelden, ende ghelijckenissen ver-
boden zijn van alle dinghen, die in den hemel, op der
aerden, ende in't water onder de aerde zijn: wie en siet
niet dat sy ghevrees hebben, dat het volck het bedrogh
mercken soude, by aldien sy haer het tweede ghebode
volkomentlyck voor stelden, soo souden-se datelyck oor-
deelen kunnen, dat het met haer beelden niet recht en
was.

Dese heelen discours van den Predikant/ende
sijnder by mede-predikanten/approbateurs van
den selven discours / gae ick tot 't leste toe up-
plupsen/en rhoonen hoor de oogh / dat dese man-
nen self niet en weten wat sy segghen / oft praes-
ten.

Ten eersten: 'Tis onwaerachtigh / dat wy het
tweede ghebodt niet volkomentlyck voor-stellen raet-
kende de substantie selve: want de ghene die
seght / ghy en sult gheen beelde, noch ghelijckenisse
maecken (soo als in onse Catechismi te vinden is)
spreekt die niet van alle beelden in het gemeyn?
ende oversulck's/seght hy niet/dar de beelden, ende
ghelijckenissen verboden zijn van alle dinghen, verbol-
ghens

ghens oock van't ghene inden hemel, op der aerden, ende in't water onder de aerde is? want gheen beeldt/ verbi'dt alles.

Soo en gaet het dan niet recht / segghen de hoorsepde Predikanten / met de beelden vande Roomsche Kercke: Dit en volght niet: want als Godt verboden heeft beelden / oft ghelijckenissen te maken van't ghene in den hemel is; hier dooz heeft hy alleen verstaen / beelden vande sonne, mane, sterren, ende voghelen.

Dooz beelden van't ghene op der aerden is, heeft Godt verstaen beelden van menschen, viervoetighe, oft kruypende ghedierten: Dooz beelden van't ghene in de wateren is, heeft hy verstaen / beelden van visschen, slanghen, draken, crocodilen, schildtpadden. Is dit soo te verstaen / oft niet? seght ghy dat neen? soo versaeckt ghy dan de bemerkinghen van ulwen eyghen Bybel/die dit soo verklaert Num. 6. 7. 8. Seght ghy dat sae? hoe kont ghy dan segghen dat het niet recht en is met onse beelden/ aenghesfen dat de selbe niet en bestaen in Son, Mane, sterren, voghelen, levende menschen, (ick segghe levende, want men spzeect van de ghene die op der aerden zijn) viervoetighe, oft kruypende ghedierten, visschen, slanghen, draken, crocodilen, schildtpadden, namelijk om die te aenbidden, soo de Schrifsture daer hy boeght? sae ter contrarien dese plaetse soo ghesfelt met alle hare omstandigheden/ is seer krachtrigh om onse Beelden te bevestighen; want ick en kan noch inden text selbe / noch inde verklaringhen van Partije bevinden / dat Godt erghens verbiedt/ beelden/ oft ghelijckenissen te maecken van Heylighen, dat is van afgestozbene menschen/ die met hem leven in de ewighe saligheyt: Want dat hy / dooz den Hemel, niet anders verstaet / van de locht, blyckt upt mentghe andere plaetsen daer de Schrifsture vol van is ende oock hier upt / dat Godt alleenlyck wilde verbieden beelden / ende ghelijckenissen van't ghene de Ioden saghen dooz d'ooghen/ soo als de ghewoonte
der

der Heydenen was / Welcke de Israëlitē in Egyp-
ten hadden ghesien/ende gheleert : Waerom hy
oock als tot een fondament stelde van sijne ghe-
boden / dat hy haer gheleydt hadde uyt her lande
van Egypten , Willende daer mede te kennen ghe-
ben / dat sy beel afgoderijē in dat landt hadden
ghesien / die sy niet en mochten nae-bolghen:
Obersulckx en kan niet bevinden dat hier verbo-
den worden beelden van Enghelen , oft van Heyli-
ghen, die met Godt eentwelyck leven.

Soo verre is't van daer dan/ dat het met onse
beelden niet recht en is/wanneer men die beson-
dere circumstantien by-boeght/dat sy ter contra-
rie onse beelden goet maken/ende bebestighen.

Ten tweeden. Ick braghe / als iemandt het leste
ghebodt soud' boozstellen in deser boeghen : Ghy
en sult niet begheeren ject dat uws naesten is , sonder
meer ; soude men mogen segghen/ dat die het leste
ghebodt uytgheveeght heeft? wie sal dat segghen/
als die noch verstant / noch reden ghebzupcht ?
Want te segghen : Ghy en sult niet met-allen be-
gheeren van 't ghene uwen naesten toebehoort , is dat
niet te segghen / noch sijn huys , noch sijn vrouwe,
noch sijn dienst knecht , noch sijn dienst-maecht , noch
sijnen offe, noch sijnen esel. Doeghter oock by/ noch
sijn peert/noch sijn gelt/noch sijn kleederen/noch
sijn landt / begheeren en mach : want dit al-te-
mael/ ende noch meer wordt begrepen/ ende ghe-
noeghsaemlyck uytghebzucht dooz dese ghemey-
ne boozstellinghe : Ghy en sult niet met-allen, oft niets
begheeren van't ghene uwen naesten eyghen is.

Wel-aen dan ; mach men niet segghen / dat die
het leste ghebodt soude uyt-beeghen / die alleen
soo soude spreken in het ghemeyn/om dat hy niet
en ontrect aen de substantie selve van het Ghe-
bodt : alsoo en mach men mede niet segghen / dat
sy het tweede ghebodt uytgheveeght hebben/ die
in't ghemeyn segghen / dat men GHEENE beelden.
oft ghelijckenissen maken magh; want 'tis even oft hy
seyde/dat men noch beelden/noch ghelijckenissen
maect

maecken wagh / van't ghene in de locht is, oft op de aerde, oft in de wateren, want dit al-te-mael wordt begrepen / ende uptghebzucht dooz die ghemeyne hoorstellinghe : Ghy en sult GHEENE beelden, oft ghelijckenissen maecken. Ten is maer ydel praeten / ende eene valsche beschuldiginghe van dese vier Predikanten / dat de Roomsche Kercke het tweede Ghebode soude upt-ghebeeght hebben.

Ten derden. Oerloopt schier alle de gheboden in het besonder / ende ghy sult bebinden / dat het meestedeel is alleenlyck eene ghemeyne maniere van spreken.

Daer wordt ghesepdt : Zijt ghedachtigh den Sabbath-dagh te Heylighen: waerom en wordt hier niet by-gheboeght / 1. Dat-se gheen byer op dien dagh mochten aensteken in eenighe van hare wooninghen? *Exodi 35. 3.* 2. Dat sy op elcken Sabbath-dagh mosten toe-richten twaelf koecken van meel-bloeme / &c. *Levit. 24. 8.* Soo is't van andere omstandigheden meer : laet dit Ghebodt daerom Ghebodt te zijn / om dat het niet uptghebzucht wordt met alle sijne omstandigheden in het besonder?

Doozders woxtet ghesepdt : Eere vader ende moeder ; waerom en staeter niet by : Ghy sult haer noch slaen, noch vervloecken? *Exodi 21. 15. 17.*

Ten anderen, woxtet ghesepdt : Ghy en sult niet echt-breken, wordt hier onder niet verstaen alle hoererije / ende onkupschepdt? 'tzy met moeder / 'tzy met suster / 'tzy met nichte / 'tzy met moepe / 'tzy met schoondochter / &c. *Levit. 18. 7. 8. 9.* &c. hoe en zijnder dese besondere / ende merckelijcke omstandigheden niet bygheboeght?

Ten lesten, om kozt te maecken / daer staet : Ghy en sult niet stelen : Waerom en staeter niet by / dat-men gheenen mensch en mach stelen? *Exodi 21. 16.* noch gheen offen / oft bee? *Exodi 22. 1.* Indien gy seght / dat dit begrepen wordt onder die woordt / ghy en sult niet stelen; Alsoo segghe ick oock / dat onder dese woorden / Ghy en sult gheen beeldt, noch ghelijcke

lijckenisse maecken, begrepen worden / beelden van
 e'ghene inde locht, op der aerden, ende wateren is. **Wat**
komt ghy dan teghen ons roepen / dat wy het twee-
de ghebodt uytgheveeght hebben, om dat wy dat
boozstellen met algheimeyne termynen / aenghe-
merckt dat alle de reste bande Gheboden / alleen
op de selve maniere boozgheselt worden / derhal-
ben / dat ghy sonder onredelijckhepdt niet ont-
kennen en kont / dat dien het leste Ghebodt vol-
komentlijck soude boozstellen / die alleen soude
segghen : Ghy en sult niet met allen begheeren van al
wat uwen naesten eyghen is?

Ten vierden, **Hebt ghy noyt acht ghenomen op**
bele van de twaelf Artijckelen des Gheloofs?

Inden eersten Artijckel, **wordt ghesepdt / dat wy**
moeten ghelooven in Godt, Schepper van hemel ende
van aerde: hoe en heeftmen hier in't bysonder niet
by-gheboeght / dat hy den eersten dagh het licht
heeft gheschapen / den tweeden dagh het firma-
ment; den derden dagh de aerde / krupden / hoo-
men / vruchten; den vierden dagh / de Sonne / de
Maene ende de sterren; den vyfden dagh de vis-
chen ende voghels; den sessten dagh / vier-boets-
ghe ende cruppemde dieren / saemen met den
mensch: t'is wonder dat dit hier altemael wordt
verfweghen / ende alleen met dese vier woorden
boozgheselt wordt : Schepper van hemel ende van
aerde.

Inden derden Artijckel, **wordt ghesepdt / dat Chri-**
stus gheborn is uyt de maghet Maria : waer blijft nu /
dat hy ghebozen is in eenen stal / ghelept in een
krubbe / ende andere omstandigheden meere

Inden vierden Artijckel, **staet / dat hy gheleden heeft**
onder Pontius Pilatus : wat heeft hy gheleden? is hy
niet bespot gheweest? ghegeesselt / ghekreuzoont met
dooznen / valscheelijck beschuldicht? dit alles dan /
wordt begrepen onder die woorden : Hy heeft ghe-
leden.

Seght wy nu hebben de Apostelen te kort ge-
daen aen de Hoofstucken des Gheloofs / wan-
neer

neer sy die met soo algheemepne termynen hebben boozghefelt / ofte niet: seght ghy dat neen: hoe beschuldicht ghy ons dan / als oft wy te kozt deden aen het tweede Ghebodt Godts / ont dat wy 't selve boozstellen met algheemepne termynen / onder de welke alle de bysondere omstandigheden nootfaeckelijck moeten verstaen worden? seght gy / dat d' Apostelen in dese twaelf Artickelen niet anders hebben willen stellen / als een kozt begriyp van alle de hoofstucken noodich ter salighejdt: Ick stemme u dat toe: maer ick segghe nu boozders: hebben sy de boozsepde hoofstucken volkomentelijck boozghefelt alleen met algheemepne termynen / sonder npt te drucken de besondere omstandigheden daer toe behoorende: Soo stelt hy van ghelijcken het tweede ghebodt volkomentelijck booz / die alleenlijck in 't ghemeyn sprekende / seght: Ghy en sult gheen beelden, noch ghelijckenissen maecken; want / de ghene die seght / Ghy en sult gheene beelden maecken, die begriipt daer noodtsakelijck onder / de beelden van 't ghene is in de locht, op der aerden, ende in de wateren.

Hier npt volghet soo klaer als den middagh / dat het eene valsche beschuldiginghe is van Partije, wanneer sy ons te laste leght / dat wy het tweede Ghebodt Godts uytgheveeght hebben; oft sy moet ons boozder segghen / watter aen ont breeckt.

Hier op seght Dierick Hamer, met sijn dyp mede-Predikanten: dat wy verzweghen hebben / daer men sich voor de beelden niet en moet buyghen, noch de selve eeren.

Maer hoe kunnen wy verzweghen hebben / het ghene dat noyt in Schyfture ghestaen heeft?

In wat text heester opt ghestaen (ghelijck als Partije nu stelt in den haren) ghy en sult u voor de beelden niet buyghen? in wat text heester opt ghestaen (ghelijck als de boozsepde vier Predikanten hier praeten) Ghy en sult de beelden niet eeren? Niet in den Hebreuwischen Text: want de sehentigh npt

18
uptlegghers die de boornaemste Rabbijnen waeren onder de Joden / ende den H. Hieronymus, die met de princpaelste Joodsche Rabbijnen van synen tijdt heeft ghehandelt / ende syn Hebreus soowel verstandt als den besten / die hebben upt den suyperen Origineleu Hebreuwischen text overgeset: Ghy en sult de beelden niet aenbidden, noch ghy en sult haer niet dienen: ² **W**elbe staet inden Chaldeeuschen text, in den Grieckschen, ende Latijnschen. ³ **W**elbe hebben oock alsoo ghelesen den ouden Tertullianus ober 1400 jaeren / Theodoretus, Augustinus, Rabanus, Procopius, Gazæus, Beda, ende andere / dese hebben allegaer ghelesen ghelijck in hare Bijbelg stont / te weten: Ghy en sult gheen beelden maecten, om die te aenbidden. **M**en wist dan van gheen buyghen te spreken / ghelijck Partije nu stelt in haeren Dordrechtchen Bijbel. **D**aer naer volght / ghy en sult die niet dienen: **M**en wist dan van gheen eeren te spreken / ghelijck Dierick Hamer voozgheeft in syn boeck: **D**aer-en-boben dit woordcken Dienen, en siet op de beelden niet / maer op de Afgoden selfs, soo den Dordrechtchen Bijbel dit verklaert *Num. 9* ⁴ **T**is dan Partije selbe die het tweede ghebodt uptgheveeght heeft / ende niet de Roomsche Kercke / die het selbe hout in syn gheheel want daer Godt alleen verboden heeft de beelden aenbidden / ende de Afgoden selbe te dienen; daer stelt Partije een ander ghebodt in de plaetse / te weten / dat men sich selbe niet en mach buyghen booz de beelden / noch de selve eeren, hoedanigh die beelden mochten wesen / ⁵ **w**elck noyt in eenighen text / noch Griekschen, noch Latijnschen, noch Chaldeeuschen, noch Hebreuwischen, bande oude tijde / is te vinden gheweest: want indien het namelijck in den ouden Hebreuschen text soo hadde te vinden gheweest / hoe en hebben dan de sebentigh uptlegghers in't Griecx, ende Hieronymus in het Latijn, dat soo niet overgheset? hoe en isser niet eenen **O**udt-hader gheweest / dat ick weet / die dit soo ghelesen heeft als Partije? **W**ant ghelijck ick ghesepdt

gheseydt hebbe : Ick en kan nergens binden/
dat-men inde oude tijden opt inden text heeft ge-
lesen : Ghy en sult u voor de beelden niet Buyghen,
ghelijck den Dortschen Bijbel heeft / oft ghy en sult
die niet eeren , ghelijck Dierick Hamer heeft / maer
ghy en sult de beelden niet aenbidden , ~~maer~~
ghelijck de Roomsche Kercke in haren text heeft/
ende in alle hare Catechismi. 'Tis dan onse Partije
self / die het tweede Ghebode Godts upghe-
veeght heeft / ende niet de Roomsche Kercke/
oversulcx blyckte nu booz de oogh (het ghene ick
in dit eerste Deel most bewijssen) dat de Roomsche
Kercke dies aengaende valscheijck / ende ten on-
rechte beschuldighr woardt.

Blijckt oock boozderg/om dit in't boozbygaen
te segghen / dat sy mede valscheijck in het eeren
van hare beelden beschuldighr woardt / als oft sy
sondighde teghen het ghebode Godts / ende af-
goderije bedreef: want

Ten eersten. Sy maect beelden / ende ghelijcke-
nissen van heylighen ende van Enghelen: Maer
dit en heeft Godt hier niet verboden : wat want
beelden van de Son, Mane, sterren, voghels, en al wat
in de locht is ; beelden van levende menschen , vier-
voetige, ende kruypende dieren, ende al wat op d'aer-
de is; beelden van visschen, slanghen, draken, crocodi-
len, schildpadden, ende al wat in de wateren is : en-
de soodanighe beelden / en heeft hy absolutelijck
niet verboden : want hy selve heeft beelden van
Enghelen doen stellen aen d'Arcke / beelden van
ossen den heelen tempel dooz / hy selve heeft doen
maken het beelde vande kopere slanghe ; ende
oock Partije thoont metter daer / dat soodanighe
beelden/ oock van menschen, niet absolutelijck ver-
boden en zyn: want haere kamers / saleren/ ende
kerck-stoel van Amsterdam / zyn vol van sooda-
nighe beelden : ghelijck Partije dan reghen dit ghe-
bode niet en sondighr met soodanighe beelden/
niet alleen in hare huysen/maer oock in publice
kercken te stellen / alsoo oock niet de Roomsche
Kercke. Draeght

Vraeght ghy my / wat Godt dan verboden heeft? Ich antwoorde / beelden te maecten van beesten/ ende planeten / om die eer te bewijfen: Sulcx en is de Roomfche Kercke noyt in den fin ghekomen: Hoe kan sy dan ftrijden teghen het Ghebodt Godts?

Ghy seght: Sy knielt booz de beelden der Heplighen/ sy bugght haer booz de selve / sy eert-se: 'Tis waer/ maer ick hebbe hoven betwefen / dat Godt nergheus verboden heeft beelden van Heplighen/ oft van Enghelen/ veel min booz de selve te knielen/ oft buggen/ oft de selve te eeren: want dit en is den rechten txyt niet: wat dan? dat men de beelden niet aenbidden en foude / ende haer aenbiddende daer van Afgoden maken / haer toefchryvende de eere/ die Godt alleen toekomt: Dit en heeft de Roomfche Kercke noyt ghedaen/ noyt de beelden aenbeden / noyt haer de eere toeghebraghen / die Godt alleen toekomt / noyt haer ghehouden booz Afgoden.

Ghy fult my fegghen: De Roomfche dienen de beelden. Ich foude wederom konnen fegghen met den Dordrechtchen Bijbel, dat Godt hier niet verboden heeft de beelden / maer de Afgoden felve te dienen: Doch ghenomen ick ftemde dat toe / dat wy de beelden dienen: wy en dienen gheene beelden noch van Son, noch van Man, noch van Sterren, noch van voghels, noch van levende menfchen, noch van viervoetighe, ende kruypende dieren, noch van viffchen, Nanghen, erocodilen, draken, fchildpadden, noch al wat inde locht, op d'aerde, ende inde wateren is (welcket beelden dienst alleen van Godt verboden is) maer van Heplighen / die wy nergheus konnen binden verboden te zijn.

Maer al dit: foo is het duyfent-mael betwefen/ dat Godt noyt anders verboden heeft / als afgodifche beelden / met die de selve eere toe te fchryven / die hem alleen toekomt. Want terfonde nae dat hy de gh. b. hadde ghegheben / foo gaet hy namelijck het tweede Ghebodt uytlagghen

ghen *Exodi 20. v. 23.* segghende: Ghy en sult nevens my gheene silvere, noch goudene goden maecken; daer gheeft hy immers klaer te kennen van wat beelden hy spreekt / te weten van goude ende silvere Goden, ergo van afgodische beelden. Nu tot noch toe en heeft Partije niet konnen bethoonen / dat wy onse beelden houden / oft eeten als Goden / soo heeft se ons / oock in dit stuck tot noch toe / ten onrechte beschuldicht. Dit sy alleentijck gheseyt in't voorzbygaen. Ick come nu tot het tweede Deel.

TWEEDE DEEL.

Wordt bethoont dat *Partije* uytgheveeght heeft een merckelijck stuck vande twaelf artijckelen des Gheloofs.

E Er ick come tot de sake selve / moet ick te bozen thoonen van wat auzhoriteyt / de twaelf artijckelen (welck men ghemeenlijck het *Symbolum* noemt) zijn hy *Partije*. Dit sal ons eerst segghen *Joannes Calvin* *lib 2. Instit. cap. 17. §. 19.* Daer dat hy de voorzeyde artijckelen upgheleypd hadde / seght hy: Ick noeme dese Artikelen Apostolisch, ende en ben daer-en-tuschen niet forghvuldigh wie den Autheur zy. Sy worden voorwaer met groote eendrachtigheydt der ouder Schrijveren aen de Apostelen toegheschreven: moghelijck om dat sy-se achteden van de Apostelen in't ghemeyn beschreven, ende in't openbaer ghebracht te zijn: Ick en twijffel daer niet aen, dat dese artikelen terstont van den eersten oorspronck der Ghemeynte, ja oock van der Apostelen tijdt aen, zijn als ghemeyne, van een-jeghelijck ghepte.